

25.779

22

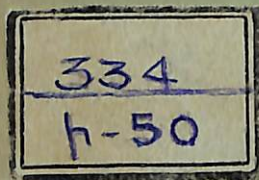
ԱՅԻԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ 7

Լ. ԻՅՈԶԵՖՈՎԻՉ

ԳԵՂ ԿԱՆԳՆԻ ≡≡≡

≡≡≡ ԳԵՐԱՆ ԿԿՈՏՐԻ

(ԿՈՈՊԵՐԱՅԻԱՆ ԳՅՈՒՂՈՒՄ)

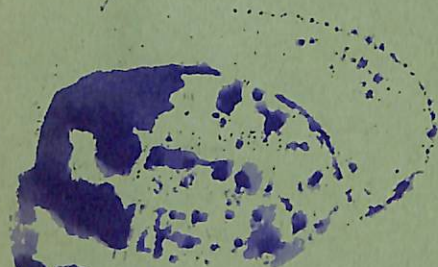
ՍԽԶՄ ԺՈՂՈՎՈՐԴՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՇՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՄՈՍԿՎԱ

1925

Л. ИОЗЕФОВИЧ
ОДИН В ПОЛЕ НЕ ВОИН
(Коппeрация в деревне)

НА АРМЯНСКОМ ЯЗЫКЕ.

Центральное Издательство Народов Союза С. С. Р.

Москва, Никольская, 10.

334
7-50

Լ. ԻՅՈԶԵՖՈՎԻՉ

ԳԵՂ ԿԱՆԳՆԻ

ԳԵՐԱՆ ԿԿՈՏՐԻ

(ԿՈՊՊԵՐԱՑԻԱՆ ԳՅՈՒՂՈՒՄ)

Ս. Խ. Ն. Մ. ԺՈՂՈՎՈՐԴՆԵՐԻ ԿԵՆՏ. ՀՐԱՏԱՐԱԳԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՍՈՍԿԱԼ

1925

26.04.2013

23.7.79

Книга набрана и отпечатана в 3-й
типографии Госиздата С. С. Р. Арме-
нии. Москва, Армянский пер., 2.
В количестве 5000 экземпляров.
Главлит № 47001.

36604-62

ԻՆՉՊԵՍ ԵՅԻՆ ԱՊՐՈՒՄ ԳՅՈՒՂՈՒՄ ԱՌԱՋ ՅԵՎ
ԻՆՉՊԵՍ ԵՆ ԱՊՐՈՒՄ ՀԻՄԱ.

Առաջ գյուղում աֆսոսանքի չէր հասնում, ինչ-
պես հիմա: Գյուղացին ամեն ինչ ինքն էր պատ-
րաստում, նա վռնիչ չէր առնում. քաղաք չէր
գնում, վորովհետև յերկաթուղի չէր: Բացի դրա-
նից գյուղացին քաղաքի կարիքը աֆսոսանք էլ չէր
զգում: Գյուղացու պահանջներն այն ժամանակ
շատ քիչ էին: Գործիքներից նա միայն գու-
թան կամ արոր էր գործածում, վոր ինքն
էր շինում: Այն ժամանակվա կյանքն էլ շատ
պարզ էր. գիրք, լրագիր, չիթ, ինքնայեռ չէին
գործածում: Գյուղերում կան շատ ծերունիներ,
վորոնք կարող են պատմել այն ժամանակվա
կյանքի մասին:

Բայց ահա քաղաքների մեջ սկսեցին գործա-
րանքներ շինել, յերկաթուղի անցկացրին. ապ-
րանքների գները եթանացան: Գյուղացու հա-
մար այդ ժամանակ ավելի ձեռնառու յեր քա-
ղաքից կտորեղեն ու վոտնաման գնել, քան թե

տանը պատրաստել: Փոխանակ տունը նստելու և մի գույգ չարոխի կամ տրեխի վրա մի ամբողջ ուր աշխատելու, գյուղացին կարող էր ծախել իր բուրդը, բամբակը կամ կտավատը և փոխարենը պատրաստի կտավ գնել:

Գյուղացին իմացել էր, վոր յեթե խոփ գնի, հողը նրանով հերկի, լավ հունձ կստանա: Այդ պատճառով ել գութանի փոխարեն գյուղերում սկսեցին արորներ գործածել:

Հիմա շատ գյուղերում ավելի առաջ են գրնացել: Գյուղացիները հասկացել են, վոր ավելի լավ կլինի, յեթե քիչ ցանեն, բայց հողը լավ մըշակեն. այն ել հացահատիկ և խոտ ցանեն: Թե՛ բերքը շատ կլինի, թե՛ ոգուտը շատ կլինի, և թե տավարը կուշտ կլինի:

Հենց վոր գյուղացին սկսեց իր աշխատանքի արդյունքը վաճառել, իսկ իր պետքերի համար քաղաքի գործարանային ապրանքներ գրնել, նրա չորս կողմը սև ագռավների պես հավաքվեցին չարչիներն ու խանութպանները: Նրանք գյուղացուց գնում էին և ձու, և կաթ, և հաց, և բուրդ. մի խոսքով այն ամենը, ինչ վոր գյուղացին ծախելու յեր հանում: Յե՛րբ ուզում ես բեր, չարչին ապրանքը կառնի: Բայց մի բան լավ պիտի գիտենաս, վոր նա քո ապրանքի գինը յերկու-յերեք անգամ եժան և գնահատում: Փողի

տեղ չարչի-դուքանչին գյուղացուն բաց էր թողնում ապրանք: Ի՞նչ ես կարծում՝ ի՞նչ գնով: Ամեն մի գյուղացի ել լավ գիտե, վոր չարչու ապրանքը միշտ ել թանկ է յեղել քաղաքի գներից: Չարչի-խանութպանները գյուղացու թափած քրտինքի արդյունքը իրենց գրպանն էին գնում, իսկ գյուղացուն իրենց ճանկերի մեջ պահում:

Չնայած վոր գյուղացին տեսնում և հասկանում էր, վոր չարչին իր բուրդը խուզում է այնպես, ինչպես վոչխարի բուրդն են խուզում, բայց ի՞նչ կարող էր անել: Մենակ մարդը ի՞նչ կարող է անել: Իսկ գյուղացիների մեջ միություն յեվ կազմակերպություն չկար: Ընդհակառակը, պատահում էր, վոր գյուղացիք իրենց ապրանքը ծախելու համար ապրանքի գները ցածրացնում էին, և դրանով իրար վնասում: Չարչուն ել հենց այդ էր պետք:

Բայց հետզհետե գյուղացիներից շատերը ըսկսեցին հասկանալ, վոր գորբաների և չարչի-դուքանչու համար աշխատելուն վերջ պետք է տալ: Նրանք յեկան այն յեզրակացության, վոր յեթե գյուղացիները ընկերություն կազմեն, միասին գնեն իրենց հարկավոր ապրանքները և միասին ծախեն, ոգուտը կմնա իրենց: Այդ ոգուտը կարող են իրենց պետքերի վրա ծախսել:

Հիմա յերևի գյուղ չկա, վոր չգիտենա, թե ի՞նչ բան ե կոռպերատիվը: Բայց գյուղացիներից շատերը լավ ծանոթ չեն, թե ինչ աշխատանք են տանում կոռպերատիվը և զանազան ընկերությունները: Գյուղացիներից շատերը չգիտեն, թե ինչ ոգուտ կարող են ստանալ: Դրանից ե, վոր մեր կոռպերատիվները վատ են աշխատում:

Վերջին ժամանակները մեր գյուղերում կոռպերատիվների և ընկերությունների թիվը քանի գնում շատանում ե: Այնտեղ, վորտեղ աշխատանքը լավ ե զրված, ոգուտը իսկույն զգացվում ե: Գյուղը բոլորովին նոր կերպարանք ե ստանում:

Մենք հիմա Խորհրդային Միության մեջ ունենք այնպիսի գյուղեր, վորտեղ լավ կոռպերատիվներ կան: Այդ գյուղերը արտասահմանի գյուղերից չեն տարբերվում:

Մենք այժմ ունենք գյուղատնտեսական մեծ միություններ, վորոնք տասնյակ հազար գյուղատնտեսական ընկերություններ են միացնում: Մենք ունենք կոռպերատիվ և գյուղատնտեսական բանկ: Այդ միություններն ու բանկերը գյուղական ընկերություններին սերմ, մեքենա և փող են բաց թողնում:

Բայց մեր Խորհրդային Հանրապետության համար այդ քիչ ե: Մենք ամբողջ խորհրդային

խշխանության հողի վրա համարյա մի միլիոնի չափ գյուղեր ունենք: Այդ գյուղերի մեջ կան այնպիսիները, վորոնք մինչև հիմա չեն ընկերություններ ու կոռպերատիվ չունեն: Մինչև հիմա չե չարչի-թալանչին նրանց կողոստում ե:

Այս գրքում յես ուզում եմ պատմել գյուղատնտեսական զանազան ընկերությունների մասին: Որինակի համար՝ կաթնային, մեքենագործական, անտառային և այլ ընկերությունների մասին: Պետք ե պատմեմ նաև, թե ի՞նչպես պետք ե այդպիսի ընկերություններ հիմնել և ի՞նչպես պետք ե նրանք աշխատեն, վորպեսզի վրնաս չանեն: Ի՞նչ միջոցներ են հարկավոր, վորպեսզի նրանց աշխատանքն առաջ գնա:

Կոռպերատիվը գյուղացուն վոչ միայն ոգուտ ե տալիս, այլև գիտություն: Մարդուն հարկավոր ե վոչ միայն հաց, այլև գիտություն: Իզուր չե ասված, թե մի խելքը լավ ե, իսկ յերկուսը՝ ավելի լավ: Իսկ յերբ գյուղացիները հավաքվում են, ընկերություն կազմում, ի՞նչքան մարդ են խելք խելքի տալիս և միասին աշխատում: Յեթե նրանց մեջ մի կամ յերկու քիչ հասկացող մարդ ել լինի՝ վոչինչ, դրանք ել աշխատանքի մեջ կսովորեն:

Կոռպերացիան մեր անուս, դեռ խավար

գյուղացուն գիտելիքներ կտա և նրա կյանքը ավելի կուշտուրական կդարձնի:

ԿԱԹՆԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.

Ամեն մի գյուղացու ընտանիքում մի կամ յերկու կով կա: Պատահում են գյուղական ընտանիքներ, վորոնք յերկուսից ավելի կովեր ունեն: Մեր գյուղերում կովին լավ չեն մտիկ տալիս, վատ են կերակրում, այդ պատճառով ել կովը քիչ կաթ ե տալիս: Մեր գյուղացու կովի կաթը տարեկան 80 փթից ավել չի լինում:

Վճրատելից խեղճ կովը ավելի կաթ տա:

Լավ և առատ կաթ ստանալու համար կովին հարկավոր ե տալ սննդաբար և համեղ խոտ, լավ ուտելիք և խնամել նրան:

Ի՞նչ դրության մեջ ե գյուղացու կովը: Լավ խոտի յերես նա համարյա չի տեսնում: Նրան կերակրում են մեծ մասամբ հարդով: Այդ ինչ կերակուր ե վոր: Կովը այդ տեսակ կերակուրից վոչ ուժ կունենա և վոչ ել՝ կաթ: Գարնան դեմ, յերբ կովը գոմից դուրս են հանում, նրա վտանքը հազիվ են շարժվում: Նա այնքան նիհար ե լինում, վոր ասես հենց հիմա վայր կընկնի: Գարնանը կովին դաշտ են քշում: Ի՞նչ

ե ուտում այնտեղ. անպետք ու անսնունդ խոտեր: Բայց կան բույսերի տեսակներ, վոր կովը չի ուտում, վորովհետև չեն մարսվում:

Ահա այդ տեսակ խոտեր ուտելով նիհար անասունը մի կերպ մինչև աշուն ապրում ե: Իհարկե, կենդանին դրանից ոգուտ չի ստանում: Մի կերպ ապրում ե ե՛լի: Գալիս ե աշունը, ցանքսն ու խոտը հավաքում են դաշտից: Նորից կովի համար սկսվում ե հին որերի պատմությունը: Յեվ այդպես տարեց տարի շարունակ:

Գյուղացին կովից կաթ ե ստանում: Ճիշտ ե, քիչ ե ստանում, բայց ստանում ե: Հարկավոր ե գյուղացուն ճանապարհ ցույց տալ, թե ի՞նչ անի, վորպեսզի շատ կաթ ստանա և կաթից ել՝ շատ ոգուտ:

Գյուղերում կաթի գործը կանանց վրա յե ընկած: Այդ—կնկա գործ ե, ասում ե տղամարդը և մի կողմ քաշվում: Գյուղացին կովից միայն աղբ ե սպասում: Յեթե գյուղացին լավ ուշադրություն դարձնի կովի կաթի վրա և ինքը հսկի կովին, կտեսնի, վոր կաթի գործը նրան այնքան ոգուտ կտա, ինչքան ցորենի ցանքսը:

Տեսնենք, թե գյուղացու ստացած կաթն ո՛ւր ե գնում: Միայն մեծ քաղաքների մոտ ապրող գյուղացիք կարող են ամեն որ իրենց կովերի կաթը քաղաք տանել և այնտեղ ծախել:

Այդպիսի գյուղերի թիվը շատ քիչ է: Գյուղերից շատերը գտնվում են քաղաքներից շատ հեռու: Վորպեսզի գյուղից քաղաք գնաս, հարկավոր է մի ուր ճանապարհ գնալ: Այդ գյուղերի կովերի կաթը ի՛նչ են անում: Պանիր, յուղ են շինում: Պատրաստածից թողնում են իրենց տանն այնքան, ինչքան իրենց հարկավոր է, իսկ մնացածը ծախում գլխավորապես չարչիներին: Մի դույլ կաթից $\frac{1}{2}$, մինչև $\frac{3}{4}$ ֆունտ յուղ է ստացվում: Իսկ լավ կաթնատեսության մի դույլ կաթից ստացվում է ամենաքիչը մի ֆունտ հալած յուղ: Պատահում է, վոր ավելի յե ստացվում:

Այդ տեսակ յուղը թանկ գնով ծախել չի կարելի, վորովհետև վատ է պատրաստված, մաքուր չի և շատ շուտ է փչանում:

Հապա այդպիսի անտեսությունն վարող գյուղացու մոտ խոսիր կաթի գործի մասին: Ահանջ չի գնի:—Ի՞նչ ոգուտ կարող է տալ կաթը, կպտտախանի գյուղացին: Վնասից ջոկ ուրիշ բան չի տալիս: Յեթե կովը աղբ տա, դա յել մի բան է:

Նույնիսկ այն տեղերում, վորտեղ կովի կաթն ու կարագը չարչի-խանութպաններին են ծախում, կովի վրա նայում են, վորպես «աղբ տվողի» վրա: Հասկանալի յե, վոր կաթ, պանիր ու

յուղ հավաքողը կես գնով է գյուղացուց առնում ապրանքը: Այդ է պատճառը, վոր կովի տված ոգուտը շատ քիչ է, և տերը չի մտածում կաթնային անտեսության մասին:

Բայց ամեն մի գյուղացի լավ գիտի, վոր իր պանիրն ու յուղը գնող չարչին ոգուտ է ստանում: Ի՞նչ է անում չարչին: Կով չի կըթում, պանիր չի շինում, խնոցի չի հարում: Առնում է պատրաստի ապրանքը և փողը իր գրպանը դնում: Քաղաքներում կաթ, պանիր և ուղ հավաքող մարդիկ ունի, վորոնց ուղարկվում է հավաքածը և թանկ գնով ծախում:

Իսկ խեղճ գյուղացին ինչքան ուժ ունի աշխատում է, քրտինք թափում, տանջվում, և վոչինչ չի դուրս գալիս:

Իսկ պակասություններին վերջ չկա:

Բայց յեթե գյուղացին լավ նայի իր շուրջը և իր ընտանիքում աշխատանքի ձեվը փոխի, մեծ ոգուտներ կունենա: Վերցնենք հենց կաթնային գործը:

Այդ ինչ կաթի գործի մասին է խոսքը, կասի քեզ գյուղացին: Ահա դրա մասին ենք խոսելու:

Գյուղացու կովերի կաթն առնում են կաթ հավաքողները, նրանք պահանջում են, վորպեսզի կաթի սերը գյուղացին չքաշի և իրեն ծախի:

Յեթե գյուղացիին մի ուրիշին ծախեց, ել նրա կաթը հավաքողը չի առնի: Ի՞նչ անի գյուղացին, ո՞ւր տանի կաթը:

Գյուղացիները կարող են ազատվել չարչիններից միայն այն ժամանակ, յերբ կաթնային ընկերություններ հիմնեն:

Գյուղացին մենակ վոչինչ չի կարող անել: Նա միայն ծոծրակը կարող է քորել ու նայել, թե ինչպես չարչին հարստանում է: Չարչին ել չեր կարող հարստանալ յեթե միայն մի գյուղացու հետ գործ ունենար: Ինչքան շատ մուշտարի ունենա չարչին, այնքան լավ կգնան նրա գործերը: Ահա այդպես ել—կաթնային ընկերության գործը: Ինչքան շատ անգամ ունենա ընկերությունը և ինչքան շատ աշխատեն նրա անդամները, այնքան ընկերությունը կհարստանա: Յեթե ընկերությունը հարուստ է, կնշանակե ընկերության անդամները կաթից շատ ոգուտ կստանան:

Միայն գյուղացիների կաթնային ընկերություն կազմակերպելը կարող է կաթնային տնտեսությունը լավացնել յեւ ոգուտ տալ գյուղացուն:

Կաթնային ընկերություններն իրենք են կաթը ծախում առանց չարչու կամ միջնորդի ոգնության: Ահա թե ինչու այն ոգուտը, վոր առաջ չարչու գրպանն էր գնում, այժմ կմնա գյուղա-

ցուն: Յեթե գյուղում սպառողական կոոպերատիվ կա, գյուղացիք փողի փոխարեն կարող են ապրանք վերցնել: Բանից դուրս է գալիս, վոր գյուղացին այստեղ ել ոգուտը փոխանակ չարչուն տալու, ինքն է ստանում կամ գյուղական կոոպերատիվին թողնում:

Հայտնի ռուս մասնագետ-կաթնագործ Ս. Պ. Ֆրիդլանդը տես ի՞նչ է ասում: Յերբ Մոսկվայի նահանգի Վոլկովամսկի գավառի գյուղացիները սկսեցին խոտը ցանել միացած ուժերով, նրանց խոտի համար հատկացրած հողը ավելացրին, վորպեսզի դրանով գյուղացիներին խրախուսեն: Խոտի զինը տարեց տարի պակասում էր: Լավ խոտի փութը գյուղում գարնանը 20—40 կոպեկ էր: Գյուղացիք սկսեցին խոտը Մոսկվա և նույնիսկ Լենինգրադ ուղարկել:

Յեւ ահա 1910 թվի ապրիլի 20-ին Խոփան գյուղում առաջին անգամ կաթնային ընկերություն է բացվում: Առաջին տարվա ընթացքում ընկերությունն իր անդամներից 10 հազար փութից ավելի խոտ գնեց և ծախեց Մոսկվայում: Հենց նույն տարվա ընթացքում գյուղացիք 700 ուրբ. գուտ ոգուտ ստացան:

Յերբ գյուղացիք տեսան, վոր ընկերության միջոցով կաթի գործ անելն ոգտակար է, սկսեցին կովեր գնել: Խոտը Մոսկվա կամ Լենինգրադ

ուղարկելու փոխարեն սկսեցին իրենց կովերին տալ:

Դժվարը առաջին քայլերն էին: Շատերը չէին հավատում, վոր կովի կաթը կարող է ոգուտ տալ: Հենց վոր կաթ հավաքողները տեսան, վոր գյուղացիք իրենք են ընկերություն կազմել, իրար անցան: Կաթի գինը ավելացրին, սկսեցին համոզել գյուղացիներին, վորպեսզի նրանք կաթն իրենց ծախեն: Հետո հավատացնում էին գյուղացիներին, թե կաթնային ընկերության մեջ մտնելու կարիք չկա: Բայց, — ասում է Ֆրիդլանդը, — գիտակից գյուղացիների շնորհիվ կաթնային ընկերությունը սկսեց ավելի զարգանալ և ամրանալ: Գյուղացու կովերի կաթը Մոսկվայում ծախվում էր նույն գնով, ինչ գնով վոր ծախվում էր մեծ ագարակատերերի կովերի կաթը:

Այդ 10—15 տարի առաջ էր: Հիմա Մոսկվայի նահանգում այնպիսի գյուղեր կան, վորտեղ կաթի գործը դրված է այնպես, ինչպես արտասահմանում:

Այժմ տեսնենք, թե ինչպես է հարկավոր կազմակերպել կաթնային ընկերությունը:

Կաթնային ընկերություն հիմնելու համար առաջին անգամ այնքան էլ շատ մարդ հարկավոր չէ: Բավական է, յեթե գյուղում գտնվի 10

— 15 գյուղացի, վորոնք լավ հասկացած լինեն կաթնային ընկերության ոգտակարությունը և ընդհանուր գործի համար աշխատել ցանկանան: Գործի սկզբում դա բավական է:

Մարդկանց այդ փոքրիկ խմբակը առաջին հերթին պիտի գրքեր կարդա կամ գյուղացիներին հետ զրույցներ ունենա, թե ինչպես անեն, վորպեսզի կաթի գործը լավ հիմքերի վրա դնեն: Յեթե մոտիկ տեղում այդպիսի կաթնային ընկերություն կա, հարկավոր է գնալ այնտեղ և ծանոթանալ գործի հետ: Լավ կլիներ, յեթե այնտեղ գնալիս իրենց հետ գյուղատնտես կամ մասնագետ վերցնեն, վորպեսզի նա գյուղացիներին բացատրի, թե ինչը լավ է, ինչը վատ:

Գործի հաջողության համար հարկավոր է, վորպեսզի առաջուց հաշվեն, թե որական ինչքան կաթ կարող են ստանալ: Ամեն մի ընկերություն կունենա իրեն ծախքերը: Շենքի քրեհ, ծառայողի ոռճիկ, սառույցի վճար, ձիու ապրուստ, պարտքերի տոկոս, մի խոսքով բոլոր ծախքերը պետք է ինկատի առնել և այդ ծախքերը կաթի գնի վրա ավելացնել:

Ասենք, թե որական 50 փութ կաթ են բերում: Իսկ կաթնային ընկերության որական ծախքերը 20 րուբլի յե: Կնշանակե, վոր կաթի ամեն մի փութ վրա 40 կոպեկ է ավելանում: Յե-

Թե որական բերում են 100 փութ կաթ, ծախսը կաթի ամեն մի փթին ընկնում է 20 կոպեկ: Յեթե շատ քիչ կաթ են բերում, պարզ է, վոր ծախքերը մեծ են լինում և ընկերության անդամները կաթից շատ քիչ ոգուտ են ստանում: Այդ դեպքում ընկերություն հիմնելու մեջ իմաստ չկա:

Մոսկվայի նահանգում, վորտեղ կաթնային ընկերությունները գործը շատ լավ է դրված, վորտեղ տարեկան տասնհինգից մինչև քսան հազար փութ կաթ են քաղաք բերում, կաթի մեկ փթի վրա մի տարվա ընթացքում 15—20 կոպեկ վերադիր ծախս է նստում: Աշնանը, յերբ կաթը պակասում է, ծախքերը մեծանում են և հասնում մինչև 50 կոպեկի մի փթին: Ինչ վերաբերում է գարնանը, յերբ կովերը ծնում են և կաթը առատանում է, ծախքերը պակասում են և փթին՝ 10 կոպեկ դառնում:

Հարկավոր է նաև պարզել, թե ընկերությունը ինչքան կաթ կարող է ծախել: Յեթե ընկերությունը շատ կաթ ունի, բայց ծախելու տեղ չունի, իսկ հեռու շուկաներ տանելը դժվար է, այդ դեպքում չպետք է ընկերություն կազմել:

Այդ ամենը հարկավոր է իմանալ նախ քան ընկերություն կազմելը, հարկավոր է քննել ու պարզել: Այդ իմանալուց հետո հարկավոր է ի-

մանալ, թե կաթը վորտեղից պիտի ստանան և ձեռնադրել և արդյոք ստանալը: Պատահում է, վոր կաթը ստացվում է նաև հարևան գյուղերից: Բայց գարնանը և աշնանը ճանապարհները փակվում են: Այդ պետք է աչքի առաջ ունենալ: Ճանապարհի լավ կապը մեծ նշանակություն ունի ընկերության համար:

Կաթնային ընկերության դժվար գործերից մեկը ընկերության կառավարիչ ընտրելն է: Ամեն մի ընկերություն այդպիսի մի մարդ պիտի ունենա. դրա գործը շատ և շատ է լինելու: Նա շատ աշխատանք կունենա և այդ պատճառով ել հարկավոր է, վոր նա ոռճիկով լինի: Նրա աշխատանքը և՛ մեծ է, և՛ պատասխանատու:

Նա տալիս է կաթի փողը, ծախսերի հաշիվն է պահում, ընկերությանը հաշիվ է տալիս, հետևում է մաքրությանն ու կարգին, բանվորներ և ծառայողներ վարձում և արձակում: Մի խոսքով նրա ձեռքում է գտնվելու ամբողջ գործ: Հասկանալի է, վոր այդպիսի մի գործի գլուխ կանգնած մարդը ազնիվ պետք է լինի, չխմող, գործունյա, խելացի և ընդհանուր գործի համար սիրով աշխատող: Ընկերության կառավարչից է կախված գործի հաջողությունը: Յեթե գործի գլուխ կանգնած մարդը հարբեցող և կաշառակեր է ընկերությունը կքայքայվի:

36604-82

Ընկերութեան բոլոր անդամները կողմից ընտրվում են հինգ մարդ վորպեսզի ամեն ամիս քընսեն ընկերութեան գործերը, թե ինչպես են գնում գործերը, տեղն ե ընկերութեան կայքը:

Այդ հինգ մարդը վերաստուգիչ հանձնաժողով են կոչվում:

Յերբ նախնական հաշիվները վերջացած են, յերբ լավ և հավատարիմ մարդ կա գործը տանելու համար, յերբ անհրաժեշտ շենքը ճարվել ե, յերբ առաջին ամիսների համար գոնե մի քիչ փող հավաքվել կամ ճարվել ե, այն ժամանակ ապագա ընկերութեան անդամները ընդհանուր ժողով են հրավիրում: Հնարավորին չափ շատ մարդ են կանչում ժողովի, վորոնց ժողովում հայտնում են, թե ինչ ոգուտ կարող ե տալ կաթնային ընկերությունը և ինչ փնասներ ե կրում գյուղացին հիմա, յերբ այդպիսի ընկերություն չունի: Հետո պայման են կապում և ստորագրում:

Պայմանի մեջ գրում են, վոր ընկերությունը նկատի ունի կաթի և կաթնային մթերքների նպաստավոր վաճառումը. վոր ընկերությունը կարող ե այդ նպատակով գնել անհրաժեշտ կայք և ծառայողներ վարձել: Հետո պետք ե գրել, վոր ընկերութեան անդամները իրավունք չունեն իրենց կաթը կամ կաթից պատրաստած մթերքները ուրիշներին ծախել: Պետք ե գրել նաև,

վոր կաթը պիտի ընկերութեանը հանձնել սերը չքաշած և չթթված, կաթ չբերել—կովի ծնելուց հետո մի շաբաթվա ընթացքում, ինչպես նաև չբերել կովի հիվանդ ժամանակվա կաթը: Պայմանի մեջ վորոշում են, թե ինչ իրավունքներ ունի ընկերութեան ընդհանուր ժողովը և ինչ իրավունքներ՝ կառավարիչը: Պիտի գրվի նաև, թե ի՞նչու համար ընկերութեան անդամը տուգանքի յե յենթարկվում և ի՞նչ գործի պատճառով կարող ե ընկերությունից հեռացնել: Գրում են նաև, թե ի՞նչ կապիտալ ունի ընկերությունը. վորքան ե նրա հիմնական և պահեստի կապիտալը, և վորը ինչի՞ վրա պիտի ծախսվի, և ի՞նչից ե ամեն մեկը կազմվում:

Որինակի համար, հիմնական կապիտալը կազմվում ե անդամավճարներից, ոգուտից, նվերներից, և մասնավոր մարդկանցից ու բանկից վերցված փոխառություններից: Այդ գումարը ծախսվում ե շենքը պատրաստելու, կահավորման ու ընկերութեան շրջանառութեան վրա:

Պահեստի կապիտալը կազմվում ե ոգուտից, կաթի փթից կամ գուլից ստացված հանումներից և տուգանքի գումարներից: Պահեստի կապիտալը ծախսվում ե պատահական վնասների ժամանակ՝ հրդեհի դեպքում և այլն: Պայմանի մեջ պիտք ե ասել

մասին, ինչ կարելի չե նախորոք նկատել, վորպեսզի վերջը վեճի և անհամություններ լինին չորս չորսի։ Կաթնային ընկերության ամեն մի նոր անդամ պիտի այդպիսի պայմանագիրն ստորագրի և հետո միայն կատարի այն, ինչ նրա մեջ գրած է։

Ամեն մարդ ընկերության մեջ մտնում է իր ազատ կամքով։ Ահա այդ պատճառով ել ինքն իր վրա պիտի հակի, վորպեսզի ընկերությանը փնաս կամ վորևէ անախորժ բան չհասցնի։ Դրանում է կայանում ընկերության կազմակերպությունը և ներքին կարգը։ Այդ տեսակ կարգ ու կանոնից է կախված ընկերության ուժը։ Այդպիսի գործի մեջ փնաս չի կարող լինել։

Հիմա տեսնենք, թե ի՞նչպես պիտի գնան ընկերության գործերը։

Ամեն որ տասնյակ և գուցե հարյուրավոր գյուղացիներ բերում են կաթն ու հանձնում ընկերությանը։ Այդ կաթը յերկաթուղով քաղաք ե ուղարկվում 50 կամ 100 վերստի վրայից։ Հարկավոր է, վորպեսզի կաթը քաղաք հասնի լավ դրության մեջ։ Դրա համար ել անհրաժեշտ է, վոր ընկերության անդամները կովը կթելիս մաքրություն պահպանեն։ Կթելուց առաջ ձեռները լվան, կովի ծծերը մաքուր ջրով լվան, կլայկած աման ունենան կաթի համար։ Կթած կաթը քա-

մեն և յեթե հնարավոր է, իսկույն տանեն։ Յեթե հնարավոր չե տանել, այդ դեպքում պետք է սառը տեղ դնեն ու առաջվա կթած կաթի հետ չխառնեն։

Կաթնատան ընդունողը կաթից հասկացող մարդ պիտի լինի։ Նա բերած կաթը պիտի փորձի՝ թթված հո չե՞։ Մի տեսակ ապակուց շինած գործիք կա, վոր մեծ ջերմաչափի յե նման, նըրանով կարելի չե իմանալ՝ կաթին ջուր խառնած է, թե չե։ Այդ գործիքը արեսմետը ե կոչվում։ Յերբ իմացվեց, վոր կաթը լավն է, լըցնում են ընդհանուր ամանի մեջ։

Կաթը ընդունելը շատ լուրջ գործ է։ Յեթե մեկը թթված կաթ բերի, իսկ ընդունողը չնայի ու լըցնի ամանի մեջ, ամբողջ կաթը կփչանա։ Մի անբարեխիղճ անդամի յերեսից ամբողջ ընկերության յերեսին վատ խոսք կգա։

Կաթը ընդունելուց հետո, մինչև քաղաք ճամբելը ամանները սառույցի վրա յեն դնում։

Կաթը ձմեռ ժամանակը քաղաք ուղարկելիս հարկավոր է, վորպեսզի կաթը չսառչի։ Դրա համար պետք է տակը խոտը փռել, ամանի շուրջը շորեր փաթթել։ Ամառ ժամանակն ել է հարկավոր ամանները ծածկել շոքից, վորպեսզի կաթը չթթվի։

Տարվա այն ամիսներին, յերբ հնարավոր չե

քաղաք կաթ տանել՝ գարնան և տշնան վատ յեղանակներին, կաթից շինում են յուղ, պանիր, շոռ: Այդ ապրանքները պահվելու յեն սառցարանում, վոր ամեն մի ընկերություն պետք է ունենա:

Կաթնային ընկերության ամենագլխավոր գործը լավ և հարմար շենք պատրաստելն է (գործարան), վորտեղ ընդունում են, պահում և կաթից մթերքներ շինում: Լավ և մեծ ընկերությունը պիտի իրեն ույժերը և հոգսը այն ուղղությամբ տանի, վորպեսզի իրեն համար գործարան շինի և լավ աշխատեցնի:

Կաթնային գործի մասնագետ Ֆրիդալինը գործարանի համար հետևյալ ցուցմունքներն է տալիս: Նա ասում է, թե այն գործարանը, վոր որական 100-ից մինչև 150 փութ կաթ է ստանում, պիտի ունենա հինգ սենյակ:

Առաջին սենյակը՝ ընդունարան, վորտեղ հավաքվում են կաթ բերողները՝ ընկերության անդամները: Այս սենյակը գործարանի մյուս սենյակներից առանձին է լինելու, վորովհետև յեղողը հեաը ցեխ և փոշի յե բերում:

Յերկրորդ սենյակը—ջուր տաքացնելու յեվ լվալու սենյակ: Այստեղ է գտնվում ջուր տաքացնելու ամանը, վորի մեջ են դնում կաթով և սերով ամանը: Այս սենյակում են ամանները

լվանում, դրա համար ել հատակը հող չպիտի լինի և մեկ ել՝ ջուրը անցնելու տեղ է ունենալու:

Յերրորդ սենյակը—սեպարատորի սենյակն է: Դա մի փոքրիկ սենյակ է, վորտեղ սեպարատորի միջոցով կաթը սերից բաժանում են:

Չորրորդ սենյակը յուղ պատրաստելու սենյակն է: Այստեղ են գտնվում յուղ պատրաստելու գործիքները և յուղը մշակելու սեղանները: Այստեղ են պատրաստում և մածուկը:

Հինգերորդ սենյակը—սառցարանն է: Այստեղ սարքում են կլոր սառցարան և սառն ջրի բակեր՝ կաթը պաղեցնելու համար:

Ամեն մի գործարանի համար անհրաժեշտ է ունենալ սառցարան և պահեստի տեղ:

Յեթե կաթի քանակը 50-ից մինչև 100 փութ է, փոքր գործարան են շինում: Այդ դեպքում Ֆրիդալինը առաջարկում է ունենալ 4 սենյակից բաղկացած շենք և սառցարան. 1) մի ընդունարան, վորտեղ կարելի յե և ամանները լվանալ, 2) սեպարատորի սենյակ, 3) յուղ հարելու սենյակ և 4) սառցարան—պահեստ և տան կողքին սառույցի համար մառան:

Յերբ կաթնային ընկերությանները կսկսեն իրենց գործը լավ հիմքերի վրա դնել և լայնացնել, քաղաքում նրանք իրար կհանդիպեն: Վորպեսզի

նրանք իրենց ապրանքների գները չիջեցնեն և իրար ֆևաա չտան,—կարող են կազմել կաթնային միություններ: Յեթե կաթնային ընկերությունները իրար հետ միություն չկազմեն, քաղաքի գնողները կսկսեն ջոկել, թե ո՛վ է եժան գնով պանիր, յուղ, կարագ ծախում: Ընկերությունները իրար հետ մրցելու կարիք չունեն:

Գյուղացիական կաթնային միությունները նույնն են, ինչ վոր կաթնային ընկերությունները, միայն այն տարբերությամբ, վոր կաթնային ընկերության մեջ մտնում են առանձին գյուղացիներ, իսկ միության մեջ ամբողջ ընկերություններ: Միությունը մթերքների գին է նշանակում, և վոչ վոք իրավունք չունի ավել կամ պակաս ծախելու:

ՁՎԻ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ ԳՅՈՒՂՈՒՄ.

Այժմ անցնենք ձվի գործին: Մեր գյուղերում հավի ձվի գործի վրա նայում են այնպես, ինչպես կաթի գործի վրա: Գյուղացին իր հավերի ձուն ծախում է նույն չարչիներին ու խանութպաններին: Շատ ժամանակ պատահում է, վոր գյուղացին ձուն փոխում է լուցկու, նաֆթի և ուրիշ ապրանքների հետ: Չարչին, իհարկե, այդ գործումն էլ է աշխատում:

Մեզանում ձվի գործը կնոջ գործ է համարվում: Ո՛վ է տեսել, վոր տղամարդը խառնվի այդ գործին. բայց յեթե հիմա մի քանի թվեր տանք, պարզ կլինի, թե ինչ մեծ նշանակություն ունի ձվի գործը:

Պատերազմից առաջ Ռուսաստանը արտասահման եր ուղարկում այնքան ձու, վորքան և վոչ մի պետություն: 1923 թվին Ռուսաստանից յերեք ու կես միլլիարդ ձու յե ուղարկվել արտասահման: Յեթե վերցնենք Ավստրիան, Բելգիան, Հոլանդիան, Գերմանիան, Դանիան, Յեգիպտոսը, Իտալիան, Ամերիկան, Ֆրանսիան և ուրիշները, այդ յերկրները միասին վերցրած մի տարվա ընթացքում յերեք միլլիարդ չորս հարյուր միլլիոն ձու յեն արտահանել: Կնշանակե Ռուսաստանից հարյուր միլլիոնով պակաս: Այդ ձվերը հավաքել են գյուղացիներից չարչիները, վորովհետև ոռւս կալվածատերերը ձվի գործով չեյին զբաղվում:

Բանից դուրս է գալիս, վոր ձվի գործը շատ մեծ ոգուտ կարող է բերել թե՛ գյուղացուն և թե՛ պետությանը, յեթե նրա վրա մի քիչ ուղղորւթյուն դարձնի գյուղացին, թե ինչպես է հարկավոր հավ պահել, ձուտ մեծացնել: Դրանց մասին շատ գրքեր կան գրած, վորտեղ ամեն ինչ մանրամասն բացատրվում է: Հիմա

մենք կուզեյինք խոսել գյուղացու հետ, թե ինչպե՞ս պետք է ձուռն ծախել: Ինչպե՞ս անել, վորպե՞սզի ձվից ստացած ոգուտը գյուղացու՛ւ գըրպանը գնա, և վոչ թե չարչի — խանութպանի: Ահա, թե ինչպե՞ս:

Ամառվա սկզբին, յերբ ձվերը գյուղացու մոտ շատանում են, գյուղի կոռպերատիվը իր անդամներից մեկին հանձնում է ձու հավաքելու գործը:

Այդ լիազորը, ինչպե՞ս և ամեն մի լիազոր, պետք է ազնիվ և գործունյա մարդ լինի: Լիազորը իր շուրջն է հավաքում մի քանի յերիտասարդ տղա և աղջիկ—ձու հավաքողներ: Ձու հավաքողները գլխավորապես գյուղատնտեսական ընկերության անդամներին յերեխաներն են լինում:

Ամեն մի ձու հավաքող յերիտասարդ ունի իր կողքին կողով, վորի մեջ կարող է 300—400 ձու տեղավորվել: Անձրեից ձվերը պաշտպանելու համար կողովը ծածկոց պետք է ունենա: Ձու հավաքող յերիտասարդը շրջում է տնից-տուն և հավաքում: Ձվերը շոկելու համար թղթից շինած խողովակ ունի, վորի միջով ամեն մի ձուն նայում է և գնում ընդունված գնով: Վճարելիս տալիս է ստացական, վորի մեջ գրում ձու ծախողի ազգանունը, անունը, ձվի քանակը և գինը: Գյուղացին այդ ստացականը պետք է պահի: Յերբ

կոռպերատիվը ձուն ծախի և ոգուտը հաշվի, ահա այդ ոտացականներով գյուղացիք ոգուտից լրացուցիչ մաս կստանան:

Հենց վոր ձու հավաքողը կողովը լցրեց, իսկույն տանում է կոռպերատիվ: Յեթե ուրիշ գյուղումն է գտնվում, տանում է առաջուց նշանակված տեղը ու հանձնում լիազորին, վորը նույնպե՞ս քննում է ձվերը, իսկ յերեկոյան տանում կոռպերատիվ:

Ձվերը սայլի վրա յեն դարսում: Ամեն մի ձվի տակն ու շուրջը հարթ դնում, վորպե՞սզի ճանապարհին չջարգվեն: Արկղները ծածկում են խտրով և չվանով կապում:

Շուկաներում ձուն ուղղակի սայլով են գնում: Ստացած ոգուտը ստացականների համաձայն բաժանում են ընկերության անդամներին, իսկ վոչ անդամները ոգուտի կեսն են ստանում:

Շատ լավ կլինի, յեթե գյուղի կոռպերատիվը այդ հավաքած ձվերը տա վո՛չ թե քաղաքի մասնավոր խանութպաններին, այլ կոռպերատիվ հիմնարկություններին: Յերբեմն պատահում է, վոր մասնավոր մարդիկ և խանութպաններ ավելի յեն գին տալիս, քան կոռպերատիվները, բայց դա ժամանակավոր բան է:

ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԳՆՈՂ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.

Գյուղացու համար շատ դժվար է իր ուժերով գնել վորևէ գյուղատնտեսական մեքենա: Պատահում է նույնիսկ, վոր հասարակ խոփ գընելու համար փող չի լինում:

Յեթե լավ մտածես, բանից դուրս ե գալիս, վոր գյուղացու համար ոգտակար չի մեքենա գնելը: Որինակի համար. գյուղացին գնեց ցանող, հնձող կամ մի ուրիշ մեքենա: Նախ, դրա համար մեծ փող ե հարկավոր տալ: Յերկրորդ. գյուղացու հողը շատ քիչ ե, ամենաշատը տարվա մեջ մի քանի որ ե գործածելու, իսկ մնացած ժամանակները մեքենան մնալու յե առանց գործի: Դրանից բացի, նրա պահպանման վրա վրա փող պետք ե ծախսել: Նշանակում ե, վոր այդպիսի մեքենայի վրա ծախսած փողը անուգուտ պառկած կմնա. իսկ յեթե այդ փողը գյուղացին այլ բանի վրա ծախսեր, նա ամբողջ տարին յեկամուտ կունենար:

Լւրիշ բան ե, յեթե նույն ցանող մեքենան գնեն մի քանի գյուղացիներ միասին: Նախ ամեն մեկը քիչ փող կվճարի ե ամեն մեկը կանի իր նույն գործը. հունձը վերջանալուց հետո յեթե մնացած ժամանակի մեքենան անգործ կմնա,

դա այնքան ել ցավ չի բերի, վորովհետե քիչ փող են ծախսել:

Ամեն մի գյուղացի լավ գիտի, վոր մեքենայով հերկած արտը լավ բերք ե տալիս:

Այժմ գյուղացիական ամեն մի աշխատանք կարելի յե անել մեքենայով, վորը ե՛ արագ ե գործում ե՛ լավ հետևանք տալիս: Այդ մասին շատ գրելու կարիք չկա, վորովհետե ամեն մի գյուղացու համար դա հասկանալի յե:

Վերցնենք մի որինակ: Հողը մշակել կարելի յե գութանով, արորով ե սակկովի խոփով: Բոլոր գյուղատնտեսները միաձայն ասում են, վոր փորձերը ցույց են տվել, թե սակկովի խոփը գործածելիս միշտ ել հողը լավ ե մշակվում: Ասենք թե հավաքվեցին մի քանի գյուղացի ե միասին գնեցին 20 կամ 30 սակկովի խոփեր:

Այդպիսի մեծ քանակով գնած խոփերը ավելի եժան կնստեն, քան թե մի հատը: Մեկ ել վոր չորս կամ հինգ գյուղացի մի այդպիսի խոփ ավելի լավ կարող են ոգտագործել, իսկ ամեն մի գյուղացի պետք ե վճարի խոփի քառորդ կամ հինգերորդ մասը:

Նույնը վերաբերվում ե նաև մնացած գյուղատնտեսական գործիքներին:

Վերցնենք հենց ցանքսի խնդիրը:

Գյուղացուն լավ հայտնի յե, վոր ձեռքի ցան-

քսի մեքենայով ցանքսի մեջ շատ մեծ տարբերություն կա: Մեքենայի ցանքսը ավելի արդյունավետ է, բայց ցանող մեքենան թանկ արժի:

Յեթե գյուղացու ցանելիք արտը 50—60 դեսետին է, շարքացան մեքենայի գինը մի տարվա ընթացքում դուրս կգա: Փորձած բան է, վոր ձեռքով ցանած արտում ամեն մի դեսյատինի համար 2—3 փութ ավելի յե ցորեն զընում: Ուրեմն 50—60 դեսետինի վրա 100 փթից ավելի: Բացի դրանից, շարքացան մեքենայով ցանած արտը ամենաքիչը 6—7 փութ ավելի ցորեն է տալիս դեսյատինից: Այդ ել վոր վրա գանք, դուրս կգա 350—400 փութ: Այդքան փթի գնով, իհարկե, լավ տեսակի և թանկարժեք շարքացան մեքենա կարելի յե գնել: Բայց ի՞նչ անենք, յեթե գյուղացին այդքան հող չունի:

Այդ դեպքում մի քանի ընտանիք կարող են միանալ: Մի շարքացան մեքենան կարող է ծառայել 10—15 ընտանիքի, որական 3 դեսյատին ցանելով: Յեթե այդ 10—15 ընտանիքը հավաքվեն և միասին մի շարքացան մեքենա գնեն, դա այնքան ել դժվար չի լինի նրանց համար: Ամեն միինը 10—15 ռուբլի պիտի դնի: Հենց առաջի տարվա ոգուտը շարքացան մեքենայի ծախսը կծածկի: Մնացած տարիները ընթացքում մեքենան միայն ոգուտ կբերի:

Այժմ վերցնենք հունձը հավաքելու գործը: Հնձել կարելի յե մանգաղով, գերանդիով, հընձող մեքենայով և հնձող-կապող մեքենայով:

Ամենալավ հնձողը մանգաղն է, վորովհետև սերմերը քիչ են թափվում և մեկ ել՝ հարդը (դարմանը) շատ է ստացվում: Բայց մանգաղով հնձելու համար թե՛ շատ ժամանակ է հարկավոր և թե՛ շատ աշխատանք: Մի դեսյատին արտը հնձելու համար հարկավոր է մի մարդու 10 որվա աշխատանք կամ 10 մարդու աշխատանք մի որվա ընթացքում: Գերանդիով հնձած արտը այնքան ել մաքուր չի լինում, բայց յերեք անգամ քիչ ժամանակ և աշխատանք է հարկավոր:

Հունձը հավաքելու համար ժամանակը շատ մեծ նշանակություն ունի: Հնձի ժամանակը ձգձգելուց կամ հետաձգելուց, բերքի քանակը կարող է պակասել: Այդ ժամանակ հասունացած արտի ցորենը կամ գարին կարող է թափվել: Մի յերկու կամ յերեք որվա ընթացքում ամեն մի դեսյատինից 5—10 փութ հացահատիկ է պակասում:

Հնձող մեքենայի աշխատանքն ավելի անմաքուր է, քան գերանդունը, բայց մի որվա ընթացքում մեքենան կարող է հինգ դեսյատին հնձել: Ամեն մի դեսյատինի համար 3 մարդ է հարկավոր, վորպեսզի քաղածից խուրձեր կապեն:

Ամենաարագ աշխատանք կատարողը հնձող-կապող մեքենան է: Այդ մեքենան մի որվա ընթացքում 4 դեպյատին է հնձում և խուրձեր կապում: Այդ աշխատանքի համար հարկավոր է մի մարդ և յերեք ձի: Ամեն մի այգավիսի մեքենա կարժե 300, 400, 500 ռուբլի: Այգավիսի մեքենաներ գնել կարող են միայն ընկերությունները:

Մենք տեսանք, վոր հուշձը հավաքել կարելի չե՝ արագ, թեթև և եժան կերպով, յեթե գյուղացիք միանան և միասին մեքենաներ գնելու համար ընկերություն կազմեն:

Հիմա յեկ անցնենք կալին: Թե ինչ տաժանակիր աշխատանք է կալի գործը, ամեն մի գյուղացի լավ է իմանում: Կալսել կարելի չե նույնպես մեքենայով: Կալսող մեքենաները թանկ են, բայց կարելի չե գնել նույն միջոցով:

Մի ձիով կալսելու մեքենան կարող է 50 տնից բաղկացած գյուղի արտերի ցորենը կալսել: Յեթե 50 տուն հավաքվեն և ամեն մեկը 10 ռուբլի գնի, ահա և քեզ մեքենան:

Սերմերը ջուկելը և մաքրելը նույնպես կարելի չե մեքենայով անել: Այդ գործը կարելի չե անել և ձմեռը, յերբ գյուղացին ազատ է դաշտային աշխատանքներից: Այգավիսի մեքենաները այնքան ել թանկ չեն, բայց ընկերությունը գնելն ավելի ձեռնառ չե, քան առանձին-առան-

ձին: Յեթե գյուղացին փողը չխնայի և գնի այդ մեքենան, գարնանը թե՛ լավ սերմացու կունենա և թե՛ աշնանը՝ լավ բերք:

Մենք տեսանք, վոր գյուղացու աշխատանքի ամեն մի գործը կարելի չե մեքենայով անել: Մեքենան թե՛ արագ է կատարում, թե՛ թեթև ու լավ, և թե՛ գործը եժան է նստում: Գյուղացին կարող է մնացած ազատ ժամանակը ուրիշ բանով զբաղվել կամ հանգստանալ: Այդ ամենը կարելի չե ունենալ կամ ստանալ, յեթե գյուղացիք իրար հետ մեքենայի ընկերություն կազմեն:

Այդ տեսակ ընկերության շնորհիվ գյուղացիք բացի լավ բերքից, նաև լավ կյանք կարող են ստեղծել:

Մեքենա գնելու համար ընկերություն կազմելը չի նշանակում, թե գյուղացիք անպատճառ իրար պիտի խառնեն իրենց հողերը: Միայն մեքենաներն են ընդհանուր, իսկ ամեն մարդու հողը առանձին ել կմնա:

Ամեն մի գյուղացի իր ընտանիքով իր հողի վրա չե աշխատում: Միայն ընկերություն կազմող գյուղացիք վորոշում են, թե վոր ուր ո՛ւմ մոտ է աշխատելու մեքենան: Հենց վոր հերթն հասավ մի վորեւե գյուղացու, նա ինքն է աշխատեցնում մեքենան:

Յերբ այգավիսի ընկերություն է կազմվում,

գյուղացիք միասին են հերկում բոլորի արտերը։ Այդպես հերկելը մի շարք ոգտակար կողմեր ունի։ Հենց վոր հերկելը վերջացավ, ամեն մի գյուղացի իր արտի տերն է, ինչպես ուզում է թող ցանի։ Կարելի յե նաև աշխատանքը միացած ուշ-
ժերով անել, իսկ աշնանը իրար մեջ բաժանել։ Յերբ գյուղացիք իրենք գան այն յեզրակացու-
թյան, վոր ընկերական աշխատանքն ավելի ոգ-
տակար է, այն ժամանակ ել առանձին առան-
ձին չեն մշակի իրենց արտերը։ Առայժմ մեր
գյուղացիք սովոր չեն այդպիսի աշխատանքի,
դրա համար ել այստեղ միայն մեքենայի ընկե-
րությունների մասին ենք խոսելու։

Մեքենաներ կարելի յե գնել գյուղատնտե-
սական կոոպերատիվի միջոցով։ Նախ՝ դա շատ
հեշտ կլինի, մեկ ել վոր, յեթե փողը չի բավա-
կանանում, ընկերությունը կարող է տալ իր
ազատ փողերից։ Նոր կազմվելիք ընկերության
անդամները անդամավճարները հավաքում են փո-
ղով կամ հացահատիկով, իսկ փողի այն մասը, վոր
չի բավականանում, պարտավորվում են տալ
աշնանը, նոր հունձը հավաքելուց հետո։ Ընկե-
րությունը կարող է իր միջից ընտրել մի լիա-
զոր, վորը կոոպերատիվի հետ բանակցություն-
ներ է վարում և հաշիվ տեսնում։

Մեքենայի ընկերությունը կարող է նաև ա-

ռանց կոոպերատիվի ոգնության մեքենաներ
գնել։ Դրա համար ընկերությունը Հողբաժնում
պիտի իրեն արձանագրել տա և շրջանային գյու-
ղատնտեսական կոոպերատիվի միության անդամ
դառնա։ Հենց վոր այդ կատարվել է, ընկերու-
թյունը կարող է դիմել գյուղատնտեսական կամ
կոոպերատիվ բանկերին, վորպեսզի փոխարինա-
բար փող ստանա մեքենա գնելու համար։

Այդպես են անում, յերբ նոր մեքենաներ են
գնում։ Բայց գյուղացիք կարող են և իրենց ու-
նեցած գործիքներն ոգտագործել։ Այդ դեպ-
քում ամեն մի գործիքը գնահատվում է։ Որի-
նակի համար մի խոփը կարժենա 30 փութ ցո-
րեն, ցանող մեքենան—300 փութ և այլն։ Ըն-
կերությունը հաշվում է, թե ինչքա՛ն մեքենա
ունի և ի՛նչ կարժենան մեքենաները և վորքան
հող ամեն տարի պիտի մշակեն։ Ասենք թե հա-
վաքած մեքենաները 1000 փութ ցորեն կարժե-
նան, իսկ վարելու և մշակելու հողի քանակը 200
դեսյատին է։ Կնշանակի ամեն մի դեսյատինի
վրա ընկնում է անդամավճար 5 փութ ցորեն։
Ամեն մի գյուղացի այդ հաշվով ել անդամավճար
է մտցնելու։ Յեթե գյուղացին չորս դեսյատին
հող ունի, մեքենայի ընկերության գործիքնե-
րից ոգտվելու և անդամ դառնալու համար հար-
կավոր է, վորպեսզի նա 20 փութ ցորեն տա։

Ասենք, թե ընկերութեան անդամ-գյուղացիին, վոր 4 դեսյատին հող ունի, յերկու խոփ ե տալիս ընկերութեանը: Ի՞նչ ե ստանալու:

Յերկու խոփը 60 փութ ցորեն արժի: Հարկավոր ե 20 փութ անդամավճարը հանել այդ գումարից, կնշանակե նա 40 փութ ցորեն ե ստանում ե ընկերութեան անդամ դառնում, ոգտվելով ընկերութեան բոլոր գործիքներից:

Յեթե ընկերութեան անդամը վոչ մի մեքենա չունի, իսկ նրա հողը 3 դեսյատին ե, կնշանակի նա պիտի 15 փութ ցորեն տա: Իսկ զրա փոխարեն կդառնա մեքենայի ընկերութեան անդամ ե կոգտվի ընկերութեան բոլոր գործիքներին:

Պարզ ե, վոր ընկերությունը սկզբներում աղքատ ե լինում: Մի յերկու տարուց հետո ընկերությունը թե՛ լավանում ե ե թե՛ հարստանում: Լավ ե ազնիվ մարդկանցից բաղկացած ընկերությունները յերբեք վնաս չեն անի:

Սկզբներում, յերբ ընկերությունը դեռ հարուստ չե, գործիքները ընկերութեան անդամներին մոտ են պահվում: Հենց վոր գործերը լավ գնացին, հարկավոր ե գյուղում առանձին շենք ունենալ, վորտեղ կարելի կլինի պահել գործիքները:

Մի քանի տարուց հետո ընկերութեան ամեն

մի անդամը կհասկանա, թե ինչ մեծ ոգուտ ե այդպիսի ընկերությունը ե ինչպիսի ույժ ունի միացած գյուղացիությունը:

Ճիշտ ե ասած, թե «գեղ-կանգնի, գերան կկոտրի»: Գյուղացու ույժը միութեան ու կազմակերպութեան մեջն ե: Իսկ մենակ գյուղացին միշտ ել խեղճ կլինի: Պատահում ե, վոր աշխատաքի ժամանակ կամ ձին կամ յեղներից մեկը հանկարծ սատկում ե. խեղճ գյուղացին այդ դեպքում մնում ձեռքը ծոցը: Աշխատանքի ամեն մի բուպեն թանկ ե: Յեթե ցանքսի, հնձելու, կալսելու ժամանակն անցավ, նա մի ամբողջ տարի սրա նրա գուռը գերի յե լինելու: Իսկ յեթե նա կազմակերպված լինի, ընկերութեան անդամ,—այդ ամենից ազատ կլինի:

Գյուղացիների ե բանվորների կյանքի ճանապարհին ե նրանց գլխի վերե մի մեծ ու ծանր բեռ ու արգելք կար, վոր թույլ չեր տալիս գյուղացիներին ու բանվորներին միանալ: Այդ—թագավորի կառավարությունն եր: Այժմ այդ իշխանությունը բանվորների ու գյուղացիների ձեռքով վոչնչացված ե: Այժմ խորհրդային իշխանություն ե, վորի նպատակն ե՝ բանվորներին ու գյուղացիներին տանել գեպի լուսավոր կյանք: Այժմ իշխանությունը բանվորա-գյուղացիական ե, այդ պատճառով ել նա

աշխատավոր ժողովրդի աշխատանքն ու կյանքը
լավացնելու միջոցներ ե փնտրում և հոգում:

Հարկավոր ե, վորպեսզի գյուղացին լավ հա-
կանա և ոգավի:

Ամեն մի գյուղացի լավ գիտի, վոր արտի
բերքը լավացնելու համար հարկավոր ե հողը
լավ մշակել, պարարտացնել: Այդ աշխատանքը
գյուղացին կատարում ե ամեն տարի և այն ել
այն հողի վրա, վոր ցանքի համար պետքական
ե: Բայց ի՞նչ կարող ե անել գյուղացին ճահ-
ճային, անշուր տեղերում: Պարզ ե, վոր այդ-
պիսի տեղերը բերրի դարձնելու համար նախ
քան ցանքսին անցնելը հարկավոր են ուրիշ մի-
ջոցներ: Ճահճային տեղը արտ դարձնելու հա-
մար պետք ե նախ և առաջ ճահիճը չորացնել,
իսկ անշուր տեղերում՝ ջրանցքներ շինել:

Այն աշխատանքները, վոր մարդիկ կատարում
են ճահիճը չորացնելու համար, անշուր տեղերը
ջրանցք անցկացնելու, տվազոտ տեղերը ամ-
րացնելու համար — այդ աշխատանքը մեկիորա-
ցիա յե կոչվում:

Խորհրդային իշխանության յերկրներում շատ
տեղեր կան, վորտեղ անձրևի և ջրի պակասու-
թյուն ե զգացվում: Ամեն մի գյուղացի լավ գի-
տի, վոր ջրի պակասությունից արտը վոչ մայն
լավ հունձ չի տա, այլ և կարող ե սով լինել:

Յեթե այդ տեղերը ջրանցքներ անցկացվեն
և անհրաժեշտ աշխատանք կատարվի, պարզ ե,
վոր գյուղացիք այլևս վտանգի չեն յենթարկվի:

Բայց ամեն մարդու ել հայտնի յե, վոր վոչ
մի մենակ գյուղացի իր ուժերով և իր կարողու-
թյամբ չի կարող այդպիսի մեծ աշխատանքի
ծանրությունը իր վրա առնել: Մեկ ել, վոր այդ
աշխատանքն հարկավոր ե բոլորին:

Կան տեղեր, վորտեղ գաղնաճ անձրևներից
հետո ջուրը հավաքվում ե, ճահիճ կազմում: Այդ
ճահիճները փնտսակար են: Նախ և առաջ ճահիճ
առաջացած տեղը չի կարելի մշակել: Հետո, չի
կարելի ճահիճների վրայից անցնել, ուրեմն դժ-
վարանում ե հաղորդակցությունը: Վերջապես՝
ճահճային տեղերն առաջ են բերում մի շարք
հիվանդություններ, վորոնք չափազանց փնտսա-
կար են: Որինակի համար՝ մալարիան:

Գյուղացին իհարկե շահագրգռված ե, վոր և՛
հողը կարողանա մշակել, և՛ լավ ճանապարհներ
ունենա, և՛ հիվանդություններից ազատ լինի:

Գյուղացին մենակ կարո՞ղ ե իր վրա վերց-
նել ճահիճները չորացնելու գործը: Ձե, չի կա-
րող: Այդ գործը ընդհանուրի գործն ե և բոլորի
համար ել անհրաժեշտ:

Ահա թե ինչու անհրաժեշտ ե կազմել մե-
կիորատիվ ընկերություններ:

Յերբ գյուղացիք վերջնականապես վորոշեն, թե իրենց հարկավոր ե այդպիսի մի ընկերություն կազմել, նրանք պետք ե հավաքվեն և գյուղատնտեսի հետ կանոնադրություն կազմեն: Կարելի յե մի ուրիշ մեկտորաւով ընկերության կանոնադրությունը վերցնել և նրա համաձայն կազմել: Մի որինակելի մեկտորաւով կանոնադրություն կա, վոր հաստատվել ե Հողփողկոմի գյուղատնտեսական կոոպերացիայի զբլխավոր վարչության կողմից 1921 թ. փետրվարի 8 ին:

Այդ կանոնադրության մեջ ասված ե, թե ի՞նչ ե ուզում անել ընկերությունը, քանի հողուց ե նա քաղկացած, բոլո՞րն են արդոք ընկերության անդամ և ելի ուրիշ պայմաններ:

Ի՞նչ միջոցներ ունի ընկերությունը: Ընկերության միջոցները կազմվում են անդամավճարներից և փոխառություններից: Ընկերության ժողովը նշանակում ե, թե ամեն մի անդամը վորքան անդամավճար ե տալու: Ի՞նչպես են ընկերության գործերը կատարվում: Ի՞նչ իրավունքներ ունեն ընկերության ընդհանուր ժողովն ու վերաստուգիչ հանձնաժողովը:

Պատահում ե, վոր ժողովում վորեւե հարցի մասին անդամների կարծիքը բաժանվում ե: Այդ դեպքում փոքրամասնությունը յենթարկ-

վում ե մեծամասնության կարծիքին: Յեթե վորեւե գյուղում կամ շրջանում մեկտորաւով աշխատանքներ կան, ճահիճ կա, ջրի պակասություն ե զգացվում և այլն, յեթե գյուղի կամ շրջանի գյուղացիության մեծ մասը ուզում ե աշխատանք սկսել, վորպեսզի իրեն ազատի չարիքներից, իսկ փոքրամասնությունը չի ուզում, այդ դեպքում ընկերությունը կազմվում ե, իսկ փոքրամասնությունը ուզե չուզե պիտի անդամ դառնա ընկերության:

Ասենք, թե ճահիճի տեղը, աշխատանքը վերջացնելուց հետո, լավ խոտի տեղ յեղավ, ճանապարհ բացվեց, հիվանդությունները վերացան. չե՞ վոր այդ բոլորից պիտի ոգավի գյուղի կամ շրջանի գյուղացիությունը:

Մեկտորաւով ընկերությունների լավացրաց հողամասերը հողաբաժանման չեն յենթարկվի: Ընկերության անդամները պարտական են աշխատել, իսկ այդ դեպքում, յերբ իրենք չեն կարող, հրավիրում են մասնագետ,—ինժիներ, կամ գյուղատնտես:

Յեթե ընկերության անդամ ե հարեան վորեւե խորհրդային տնտեսությունը, ապա նա յեւ ե աշխատանքին մասնակցում, նա տալիս ե համապատասխան քանակությամբ գործիք և բանվորներ: Վորքան խորհրդային տնտեսությունը

ավելի շատ հող ունի, վոր պետք է բարելավվի, նա ավելի յե բանվորներ ուղարկում:

Միաբան աշխատող մելիորատիվ միությունները տասը տարվա ընթացքում մեր յերկրում չեն թողնի մի թիզ հող, վորն անմշակ մնա:

ՈՒՐԻՇ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԳՅՈՒՂՈՒՄ.

Գյուղական ամեն մի գործ կարելի յե միացնել և ընկերություն կազմել:

Պտուղներն ու բանջարեղենները ծախելու ամենալավ միջոցը կոոպերատիվն է: Այդ միջոցները և պտուղները շատ շուտ են փշանում: Դրա համար ել այգեգործը կամ պարտիզպանը աշխատում է շուտ ծախել: Յեթե գյուղացիները միանան և կոոպերատիվ կազմեն, նրանք կարող են պտուղները լավ և հարմար արկղների, կողովների մեջ դնել և ուղարկել ուր վոր հարկն է:

Գետնախնձորի (կարտոֆիլ) գործը: Այդ գործը շատ ձեռնտու յե: Կարտոֆիլի միությունը կարող է գյուղացու ամբողջ ընտանիքի դրությունը բարելավել: Որինակի համար. Կաստրամիյ նահանգի Շունգելսկի միությունը ամեն մի դեպքատին հողից 2 հազար փութ կարտոֆիլ է ստանում: Հիմա այդ ընկերությունն ունի իր ելեք-

արական կայարանը, իր ջրաղացները և այլ գործարաններ: Համամիութենական գյուղատնտեսական ցուցահանդեսին այդ միությունը առաջին մրցանակն ստացավ: Այդ ամենը կոոպերատիվի միջոցով է ստացվել:

Կենդանաբուծական ընկերությունները իրենց նպատակն են դնում կովերի, ձիերի, վոշխարների, խոզերի տեսակները լավացնել: Ընկերությունը գնում է լավ տեսակի արու կենդանիներ, ունի կենդանիներ պահելու համար հատուկ տեղեր: Ընկերության անդամների անասուններից լավերը պահում են բազմացնելու համար: Կենդանիների ցուցահանդեսներ են կազմում, ձագերը մեծացնելու համար միջոցներ են ձեռք առնում:

Կարելի յեր մի շարք ուրիշ տեսակի միությունների մասին ևս խոսել, վորոնցով գյուղացու կյանքը կբարելավվեր: Որինակի համար՝ մեղվաբուծություն, բժշկական բույսեր հավաքելու, բամբակի մշակման և այլն, և այլն: Գյուղի կյանքի բոլոր կողմերն ել կարող են կոոպերացիայի առարկա դառնալ: Այն ժամանակ գյուղացին կոոպերատիվից հեռու վոչ մի քայլ չի անի: Ամեն ինչ կտա կոոպերատիվին, ամեն մի հարկավոր բան կստանա կոոպերատիվից: Այդ դեպքում գյուղացին կհարստանա, կլուսավորվի, կուրաւորապես առաջ կգնա:

ՎՈՐՏԵՂԻՑ ՓՈՂ ՎԵՐՅՆԵԼ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ
ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ.

Դրա համար յերկու միջոց կա. առաջինը ան-
դամավճարները, յերկրորդը՝ փոխառութիւնն:
Պարզ ե, վոր ընկերութիւնը վորքան շատ ան-
դամավճար ստանա, շատ անգամ ունենա, այն-
քան հեշտ կլինի հիմնարկութիւններից և բանկից
փոխառութիւն վերցնել:

Անդամավճարները ստացվում են վոչ միայն
փողով, այլև հացով, բամբակով, մեքենայով, —
փողի արժեքի հաշվով:

Անդամավճարի գումարը ընկերութեան ընդ-
հանուր ժողովն ե նշանակում:

Փոխառութեան համար ընկերութիւնը տալիս
ե համապատասխան ստորագրութիւնն: Փոխա-
ռութեան գումարը վորոշում ե ընկերութեան
ընդհանուր ժողովը, վորը և նշանակում ե վը-
ճարման ժամանակամիջոցը: Փոխառութեան հա-
մար ընկերութիւնը վճարում ե տոկոս:

Ընկերութիւնը կարող ե նաև այսպիսի մի-
ջոցով փող ստանալ: Ընկերութեան անդամները
հողի վորոշ բաժին են հատկացնում և ընդհա-
նուր ուժերով մշակում, իսկ ստացված արգելու-
քը տրամադրում ընկերութեանը: Այդ միջոցը թե

հեշտ ե և թե լավ: Յեթե ամեն մի անգամ մի
քառորդ դեպքաւիս իր հողերից տրամադրի ըն-
կերութեանը, տեսար՝ 20—30 դեպքաւիս դուրս
յեկավ: Ընդհանուր ուժերով մշակելը այնքան ել
գժվար բան չե:

Յերբ ընկերութիւնը կազմվեց և փողը հա-
վաքեցին, պակասած փողի մասը կարելի յե
ստանալ բանկից: Բանկը բացի այդ տեսակ ընկե-
րութիւնների աշխատանքներին ոգնելուց, դյու-
ցիներին փող ե բաց թողնում նաև հատուկ
վորևե գործի համար: Որինակ՝ ջրաղաց շինելու,
սերմ գնելու, անասուն գնելու համար: Փոխա-
ռութիւնը կատարվում ե փողով, իսկ վերա-
դարձնել կարելի յե և՛ փողով և՛ հացահատիկով,
և՛ բամբակով, և ուրիշ մթերքներով:

Վորևե տեղից վերցրած փոխառութեան հա-
մար ընկերութեան բոլոր անդամներն ել պատաս-
խանատու յեն:

Պարզ ե, վոր ընկերութեան գործերը լավ
ստանելու համար հարկավոր ե փող ունենալ, բայց
ամենազլխավորը — աշխատող մարդիկ են պետք:
Լավ աշխատող մարդկանց ընկերութեան գոր-
ծերը միշտ ել լավ կգնան:

ԵԺԱՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹՅՈՒՆ ԳՅՈՒՂԱՅՈՒՆ.

Յեթե գյուղատնտեսական ընկերության գործերը լավ են գնում, նա կարող է իր անդամներին պետք յեղած ժամանակը ոգնել: Պատահում է, վոր գյուղացին կաթ է բերել, ձու տըվել կամ հացահատիկ, իսկ հիմա փողի կարիք ունի, փող ստանալու ժամանակը դեռ չէ հասել, իսկ գյուղացուն հենց հիմա այս կամ այն պատճառով փող է պետք: Այդ դեպքում ընկերությունը կարող է նրան փող տալ իր միջոցների համեմատ:

Ընկերությունը յուրաքանչյուր գյուղացու, ընկերության անդամի համար վարկի հաշիվ է բաց անում: Նայած, թե ի՞նչ գյուղացի յե և ի՞նչ միջոցների տեր, զրա համեմատ ել վարկը կարող է մեծ կամ փոքր լինել:

Այդպիսով, այս դեպքում ել ընկերությունը ոգնում է նրան նեղ որերին:

ԸՆԿ. ԼԵՆԻՆԸ ԿՈՈՊԵՐԱՅԻՄՅԻ ՄԱՍԻՆ.

Ընկ. Լենինը շատ մեծ նշանակություն եր տալիս կոոպերացիային: Նա իր գրքերի մեջ և թերթերում գրում եր.

«Մեզ մոտ,—ասում է Լենինը,—կոոպերա-

ցիայի վրա բավականին ուշգրտություն չեն դարձնում: Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից հետո կոոպերացիան մեզ մոտ բոլորովին այլ նշանակություն պետք է ստանա:

Քանի վոր պետական իշխանությունը բանավոր դասակարգի ձեռքն է, մեր խնդիրն է՝ ազգաբնակչությունը յենթարկել կոոպերացիայի»:

Ընկ. Լենինը իր հոգվածում ասում է, վոր կոոպերացիայի գործը պետք է գյուղացու համար հասարակ, թեթե և մատչելի լինի: Ամեմենագլխավոր խնդիրը Լենինը զրա մեջ է գրանում: Կոոպերացիայի միջոցով ամեն մի փոքր տնտեսություն ունեցող գյուղացի կարող է նոր պետության շինարարական աշխատանքներին մասնակցել:

Ընկ. Լենինի ասելով կոոպերացիան պետական միջոցներից պետք է ոգնություն ստանա: Վորքան շատ գյուղացիներ մասնակցեն կոոպերատիվ շրջանառությանը, այնքան ավելի շատ կլինի պետական ոգնությունը: Իսկ վորպեսզի բոլոր գյուղացիները մասնակցեն կոոպերացիային, անհրաժեշտ է, վոր նրանք զրադետ լինեն:

«Առանց բոլորի գրագիտության,—գրում է ընկ. Լենինը, առանց հասկացող լինելու, առանց ազգաբնակչությունը սովորեցնելու, վոր նա ոգավի գրքերից, և առանց ապահով լինելու, ա-

սենք, անբերրիութիւնից, սովից և այլն, — առանց գլխան մենք չենք համար մեր նպատակին:

«Մեր խնդիրը կայանում է նրանում, վոր գյուղացիները համար կուտուրական աշխատանք տանենք:

«Մենք կարող ենք, լավագոյն դեպքում, անցնել այս եսոխան (ժամանակաշրջանը) մեկ-յերկու տասնամյակում»:

Ահա թե ի՞նչ է գրում Լենինը կոոպերացիայի մասին:

Յեթե ամեն մի խելացի գյուղացի լավ հասկանա մեր մեծ ուսուցչի այս խոսքերը և աշխատի այնպես գործել, ինչպես ասած է, նա մեծ ոգուտ կտա թե՛ իրեն և թե՛ ուրիշներին:

Ա.Խ.Հ.Մ.ԺՈՂՈՎՈՐԴՆԵՐԻ ԿԵՆՏ. ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ԼԵՆԻՆՑԱՆ ԳՐԱԳԱՐԱՆ

- Լ ու լ յ ս ե ն տ ե ս ե լ՝ 1) Լենինի պատգամները յերիտասարդութեան.
2) Լենին. — Ինչպես պետք է լինի կոմյերիտը.

ՍՈՑ.-ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇԱՐԲ

- Լ ու լ յ ս ե ն տ ե ս ե լ՝ 1) Ստալին. — Գյուղացիական հարց.
2) Ստալին. — Ազգային հարց.

ԳՅՈՒՂԱՅԻՆԿԱՆ ԳՐԱԳԱՐԱՆ

- Լ ու լ յ ս ե ն տ ն ս ե լ՝ 1) Լիվինսկի. — Գյուղատնտեսական հարկ.
2) Աստուկ կամքը թե՛ գյուղ. գիտութիւնը.
3) Ռուզեն. — Գյուղաց. հողաշինարարութեան այբուբենը.
4) Մարգկային բնակաշնչի պատմութիւնը.
5) Վլասով. — Հողն ինչպես մշակել յերաշտի ժամանակ.
6) Դմիտրյեւա. — Տգիտութիւնը և սնահավատութիւնը.

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՊՐՈՏԻ ԳՐԱՇԱՐԲ

- Լ ու լ յ ս ե ն տ ե ս ե լ՝ 1) Նսիպով. — Գյուղացիութեան պահանջները և խորհրդ. պարտքի ծրագիրը.
2) Լենինի պատգամները կոմյուրիտի անարկում.
3) Ազգային հարցը. — Կարոց.
4) Նեվերով. — Ինչպե՞ս կրնա անարկում տիկնիկ կան).

«Ազգային գրադարան

NL0208019

ԳԻՆԸ 30 Կ.

" ԿԵԼ 1 "

ԳՆ 2